

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2020 r.

**Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w następującym składzie:**

Przewodniczący: Sędzia Beata Łapińska

Protokolant: st. sekr. sądowy Karolina Rudecka

po rozpoznaniu w dniu 15 lipca 2020 r. w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku Z. S. (1)

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w Ł.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania Z. S. (1)

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Oddział (...) w Ł.

z dnia 16 lipca 2019 r. sygn.: (...)

1. **oddala odwołanie,**

2. **zawarty w protokole rozprawy z dnia 15 lipca 2020 roku wniosek Z. S. (1) o umorzenie należności lub rozłożenie na raty przekazuje organowi rentowemu celem merytorycznego rozpoznania,**

3. **nie obciąża Z. S. (1) kosztami postępowania w sprawie.**

VU 1290/19

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją z dnia 16 lipca 2019 r. wydaną z upoważnienia Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego ustalono nadpłatę nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego przez Z. S. (1).

Podstawą zaskarżonej decyzji był przepis art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 52 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zgodnie z którym osoba, która nienależnie pobrała świadczenie jest obowiązana do ich zwrotu za okres nie dłuższy niż 3 lata. Organ rentowy podniósł, iż zaliczył skarżącej przyznając jej emeryturę rolniczą w 2014 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym rodziców i teściów od 8 sierpnia 1978 r. do 22 sierpnia 1981 r. oraz od 24 sierpnia 1981 r. do 30 listopada 1982 r. podczas gdy wnioskodawczyni w tych okresach pracowała zawodowo i podlegała innemu ubezpieczeniu, o czym nie poinformowała KRUS-u. Wyłączenie tych okresów sprawiło, że nie spełniła ona warunków do przyznania jej emerytury, gdyż nie posiadała 30 letniego okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno – rentowemu, legitymując się okresem 25 lat, 9 miesięcy i 18 dni.

Powyższą decyzję zaskarżyła odwołaniem wnioskodawczyni podnosząc w nim , iż złożyła oświadczenie zgodne z prawdą i przez to nie powinna być zobowiązana do zwrotu świadczenia emerytalnego za okres od 1 lutego 2016 r. do 19 lutego 2019 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

ustalił następujący stan faktyczny :

Z. S. (1) w dniu 7 lipca 2014 r. wystąpiła do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z wnioskiem o przyznanie jej prawa do emerytury rolniczej.

(dowód: wniosek o emeryturę - k. 1 akt rentowych)

W kwestionariuszu dotyczącym okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz okresów podlegających zaliczeniu do tego okresu wnioskodawczyni podała następujące okresy :

- od 20 lutego 1975 r. do 31 sierpnia 1975 r. – praca w gospodarstwie rolnym rodziców
- od 11 lipca 1978 r. do 28 kwietnia 1979 r. – praca w gospodarstwie rolnym teściów
- od 29 kwietnia 1979 r. do 31 grudnia 1982 r. – praca w gospodarstwie rolnym teściów
- od 8 listopada 1989 r. do nadal praca we własnym gospodarstwie rolnym.

(dowód ; kwestionariusz – k. 2 akt rentowych)

W oświadczeniu z dnia 7 maja 2014 r. w sprawie braku dokumentów Z. S. (2) świadoma odpowiedzialności karnej z art. 233 kodeksu karnego oświadczyła, że zeznaniami świadków chce udowodnić, iż w okresach :

- od 20 lutego 1975 r. do 31 sierpnia 1975 r. oraz od 11 lipca 1978 r. do 28 kwietnia 1979 r. pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców : S. i T. małż. K. położonym w miejscowości C. o powierzchni całkowitej 6,55 ha i praca w tym gospodarstwie rolnym rodziców stanowiła jej jedyne źródło utrzymania .

(dowód: oświadczenie – k. 20 akt rentowych)

Świadkowie : E. M. oraz L. T. złożyli na piśmie zeznania , w których potwierdzili pracę skarżącej w powyższym okresie w gospodarstwie rolnym rodziców oraz podali, iż praca w tym gospodarstwie stanowiła jedyne źródło utrzymania dla wnioskodawczyni.

(dowód: zeznania świadków – k. 21 i 22 akt KRUS-u)

W drugim oświadczeniu z dnia 7 maja 2014 r. w sprawie braku dokumentów Z. S. (2) świadoma odpowiedzialności karnej z art. 233 kodeksu karnego oświadczyła, że zeznaniami świadków chce udowodnić, iż w okresach :

- od 29 kwietnia 1979 r. do 31 grudnia 1982 r. pracowała w gospodarstwie rolnym teściów : M. i C. małż. S. położonym w miejscowości C. o powierzchni całkowitej 9,30 ha i praca w tym gospodarstwie rolnym rodziców stanowiła jej jedyne źródło utrzymania .

(dowód: oświadczenie – k. 24 akt rentowych)

Ci sami świadkowie : E. M. oraz L. T. złożyli na piśmie zeznania , w których potwierdzili pracę skarżącej w powyższym okresie w gospodarstwie rolnym teściów oraz podali, iż praca w tym gospodarstwie stanowiła jedyne źródło utrzymania dla wnioskodawczyni.

(dowód: zeznania świadków – k. 25 i 26 akt KRUS-u)

Do wniosku emerytalnego Z. S. (1) załączyła świadectwo pracy z 13 lipca 1978 r. na okoliczność zatrudnienia jej w okresie od 1 września 1975 r. do 10 lipca 1978 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w P. jako uczeń praktycznej nauki zawodu .

(dowód: świadectwo pracy – k. 40 akt rentowych)

W oparciu o złożone dokumenty oraz oświadczenia skarżącej potwierdzone zeznaniami świadków decyzją z dnia 7 stycznia 2015 przyznano skarżącej prawo do emerytury rolniczej od (...)przyjmując, iż mając wiek 55 lat i legitymując się 30 letnim okresem pracy w gospodarstwie rolnym spełnia wszystkie warunki dla przyznania jej tego świadczenia. W decyzji tej zaliczono skarżącej m.in. okres pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 20 lutego 1975 r. do 31 sierpnia 1975 r. oraz od 11 lipca 1978 r. do 28 kwietnia 1979 r. , a także okres pracy w gospodarstwie rolnym teściów od 29 kwietnia 1979 r. do 31 grudnia 1982 r.

(dowód: pismo organu rentowego –k. 17 akt sprawy oraz decyzja z dnia 7 stycznia 2015 r. – k. 57 akt rentowych)

W dniu (...) w związku z osiągnięciem przez odwołującą wieku emerytalnego 60 lat Kasa wydała decyzję o ponownym ustaleniu wysokości emerytury rolniczej i podjęła wypłatę świadczenia w pełnej wysokości od (...)

(bezsporne)

Wnioskiem o udostępnienie danych osobowych ze zbioru danych osobowych z dnia 27 marca 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych poinformował KRUS , że Z. S. (1) wystąpiła z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS . Kasa przeprowadziła postępowanie wyjaśniające w wyniku którego ustaliła , iż poza wskazanych w KRUS-ie okresem zatrudnienia od 1 września 1975 r. do 10 lipca 1978 r. potwierdzonym złożonym w Kasie świadectwem pracy wnioskodawczyni była nadto zatrudniona :

- od 8 sierpnia 1978 r. do 22 sierpnia 1981 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w W. ;

- od 24 sierpnia 1981 r. do 28 listopada 1986 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w P. (w tym urlop wychowawczy od 1 grudnia 1982 r. do 10 kwietnia 1984 r.)

- od 14 stycznia 1987 r. do 1 czerwca 1987 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w W. .

Powyższe okresy zatrudnienia pokrywały się z okresami pracy w gospodarstwie rolnym teściów .

Z uwagi zatem na podleganie przez skarżącą innemu ubezpieczeniu koniecznym stało się wyłączenie okresów : od 8 sierpnia 1978 r. do 22 sierpnia 1981 r. oraz od 24 sierpnia 1981 r. do 30 listopada 1982 r. z okresów na podstawie których Z. S. (1) nabyła prawo do emerytury rolniczej , co poskutkowało niespełnieniem przez nią warunków do przyznania prawa do tego świadczenia gdyż nie legitymowała się w rzeczywistości 30 letnim okresem pracy i podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Zebrana dokumentacja wykazała , iż udowodniła ona okres ubezpieczenia wynoszący 25 lat , 9 miesięcy i 18 dni.

W tej sytuacji Kasa na mocy decyzji z dnia 29 maja 2019 r. uchylła prawomocną decyzję z dnia 7 stycznia 2015 r. o przyznaniu Z. S. (1) prawa do emerytury rolniczej i odmówiła jej tego prawa za okres od (...).

Z. S. (1) nie zaskarżyła powyższej decyzji wobec czego stała się prawomocna.

(bezsporne)

W dniu 16 lipca 2019 r. Kasa wydała zaskarżoną decyzję na podstawie której ustaliła nadpłatę nienależnie pobranej emerytury w kwocie 31.738,83 zł za okres 3 lat od tj. od 1 czerwca 2016 r. do 31 maja 2019 r. i zobowiązała

wnioskodawczynię do zwrotu świadczenia, gdyż swoim działaniem wprowadziła organ w błąd nie ujawniając wszystkie okoliczności mających wpływ na przebieg ubezpieczenia.

Na podstawie art. 139 ustawy o emeryturach i rentach z FUS Kasa kwotę powyższą będzie potrącać z wypłacanej skarżącej emerytury w ratach miesięcznych po 374,25 zł poczynając od sierpnia 2019 r. przez 84 miesiące.

Kasa odstąpiła od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 14,044,75 zł za okres od 14 grudnia 2014 r. do 31 maja 2016 r.

(dowód: decyzja z dnia 16 lipca 2019 r. – k. 105 akt rentowych)

Z. S. (1) nie podała , iż w spornych okresach pracowała zawodowo i nie złożyła na te okoliczność świadectw pracy bo zapomniała i coś jej się pokręciło .

(dowód; zeznania Z. S. (1) – k. 28 kat sprawy)

Sąd Okręgowy zważył co następuje :

Odwołanie jest bezzasadne i jako takie podlega oddaleniu.

Warto w tym miejscu podkreślić na wstępie, iż przedmiotem oceny Sądu Okręgowego jest wyłącznie decyzja Kasy o zobowiązaniu wnioskodawczyni do zwrotu nienależnie pobranej emerytury za okres 3 lat wstecz , tj. od 1 czerwca 2016 r. do 31 maja 2019 r. Poza sporem bowiem jest decyzją z dnia 29 maja 2019 r. uchylono decyzję z dnia 7 stycznia 2015 r. o przyznaniu emerytury z odmówiła Z. S. (1) tego prawa za okres od 17 grudnia 2014 r. do 19 lutego 2019 r. i decyzja ta nie została zaskarżona przez wnioskodawczynię , wobec czego stała się prawomocna.

Z lektury akt wynika, iż skarżąca podała błędne informacje zarówno w kwestionariuszu jak też w złożonych oświadczeniach dotyczących podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1975 r. do 1982 r.

Sąd w tym miejscu nie kwestionuje faktu pracy skarżącej czy to w gospodarstwie rolnym rodziców czy teściów, ale trudno zgodzić się z oświadczeniem wnioskodawczyni , iż praca w nich stanowiła jej jedyne źródło utrzymania. Warto wskazać , że ubiegając się o emeryturę skarżąca złożyła jedynie jedno świadectwo pracy , a dotyczące jej zatrudnienia w okresie od 1 września 1975 r. do 10 lipca 1978 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w P. jako uczeń praktycznej nauki zawodu co miało sugerować, iż w pozostałych okresach nie pracowała poza rolnictwem i jako domownik podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Uzupełnienie stażu ubezpieczeniowego wymaganego do nabycia prawa do emerytury rolniczej o okresy wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16-tego roku życia (przed dniem 1 stycznia 1983 r.) możliwe jest w sytuacji wykonywania czynności rolniczych zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" zawartej w art. 6 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie. W judykaturze kładzie się nacisk na stałość wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Sam fakt zamieszkiwania wspólnie z rodzicami czy teściami w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia nie daje podstaw do przypisania takiej osobie statusu domownika. Zatrudnienie poza rolnictwem wyklucza jednak przyjęcie, że odwołująca się w tym samym okresie wykonywała pracę w gospodarstwie teściów podlegającą zaliczeniu do uprawnień emerytalnych. W okresie pracowniczego zatrudnienia odwołująca się podlegała ubezpieczeniu z tego właśnie tytułu dlatego zasadnie Kasa przyjęła , iż nie posiadała ona wymaganego 30 letniego okresu podlegania ubezpieczeniu.

Kwestią kluczową w przedmiotowej sprawie jest ocena , czy pobrana przez nią emerytura ma cechy świadczenia nienależnego, które ma ona obowiązek zwrócić.

Oznacza to , iż należy prawidłowość zaskarżonej decyzji ocenić przez pryzmat przepisu art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 52 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, statuującym obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Zgodnie z powyższym przepisem za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Istotną cechą nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczeń społecznych jest świadomość osoby pobierającej świadczenie co do nieprzysługiwania prawa do tego świadczenia w całości lub w części od początku albo w następstwie mających miejsce później zdarzeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2001 r., II UKN 338/00, OSNP 2003 nr 3, poz. 71). Judykatura jednolicie przyjmuje, że organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy ubezpieczonemu można przypisać złą wolę. Obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się nie należy, co dotyczy zarówno osoby, która została pouczona o okolicznościach, w jakich nie powinna pobierać świadczeń, jak też tej osoby, która uzyskała świadczenia na podstawie nieprawdziwych zeznań lub dokumentów, albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd instytucji ubezpieczeniowej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., I UK 174/09 i powołane tam liczne orzeczenia).

Przenosząc powyższe na grunt analizowanej sprawy sama skarżąca nie potrafiła wyjaśnić, dlaczego zarówno w kwestionariuszu dotyczącym przebiegu ubezpieczenia , jak także w złożonych przez nią oświadczeniach wskazała, iż nie była zatrudniona poza rolnictwem oraz podała , że praca w gospodarstwie rolnym stanowiła jej jedyne źródło utrzymania. Jakkolwiek gdyby przyjąć, iż nie zrozumiała ona treści , które miała podać w kwestionariuszu to już podanie przez nią w złożonych na k. 20 i 24 oświadczeniach , iż nie miała ona w tych okresach innego źródła utrzymania było w ocenie Sądu zwykłym kłamstwem.

Podanie nieprawdziwej informacji dotyczącej okoliczności, od której zależy przyznanie świadczenia powoduje uznanie świadczenia za nienależne (wyrok SN z 09.03.2012 r., I UK 335/11). A zatem, w sytuacji, gdy organ rentowy przyznał świadczenie, do którego prawo nie istniało, ocena, czy miało ono charakter nienależny powinna być dokonywana z uwzględnieniem regulacji zawartej w art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy emerytalnej. Należy wtedy ustalić czy świadczenia zostały przyznane na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego wykładnia językowa art. 138 ust. 2 pkt 2 ustawy emerytalnej wskazuje, że złożenie nieprawdziwych zeznań co do okresu ubezpieczenia (zatrudnienia) i posłużenie się oświadczeniami świadków ze świadomością, że nie są one prawdziwe, świadczy o złej wierze osoby składającej wniosek i uzasadnia przyjęcie, że przyznane jej na podstawie takich dowodów świadczenie miało charakter nienależny- wyrok SN z 14.04.2000 r. II UKN 500/99 OSNAPiUS 2001 r. Nr 20, poz. 623. Jak można bowiem oświadczać, iż praca w gospodarstwie rolnym stanowiła jedyne źródło utrzymania, kiedy przez te lata było się zatrudnionym w Gminnych Spółdzielniach (...) i to właśnie zatrudnienie było dla skarżącej głównym źródłem utrzymania. Dziwi też Sąd, iż wnioskodawczyni zupełnie wybiórczo złożyła tylko jedno świadectwo pracy na okoliczność zatrudnienia poza rolnictwem zupełnie pomijając dalsze okresy , tj. - od 8 sierpnia 1978 r. do 22 sierpnia 1981 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w W. ;

- od 24 sierpnia 1981 r. do 28 listopada 1986 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w P. (w tym urlop wychowawczy od 1 grudnia 1982 r. do 10 kwietnia 1984 r.)

- od 14 stycznia 1987 r. do 1 czerwca 1987 r. w Gminnej Spółdzielni (...) w W. .

Wszak gdyby składając wniosek o emeryturę wskazała na te okoliczności to nie otrzymałaby prawa do emerytury z uwagi na to, iż wskazane w kwestionariuszu okresy pokrywały się w części z okresami pracy poza rolnictwem co wykluczało możliwość ich zaliczenia do okresu ubezpieczenia jako domownika.

Chodzi to o okresy od 8 sierpnia 1978 r. do 22 sierpnia 1981 r. oraz od 24 sierpnia 1981 r. do 30 listopada 1982 r.

Zatajenie faktu zatrudnienia pracowniczego jednoznacznie wynika z akt rentowych. O ile przesłanki nabycia prawa do emerytury mogły być dla skarżącej niezrozumiałe, to jednak obowiązek podania danych zgodnych z prawdą nie jest trudny do zrozumienia.

W rezultacie Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że ubezpieczona wprowadziła organ rentowy w błąd świadomie i tym samym, nie stosuje się wobec niej zasady ochrony praw nabytych (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 20 maja 1997 r., sygn. akt: II UKN 128/97).

Zgodnie z ust. 4 art. 138 ustawy nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane. Taka sytuacja nie miała miejsca w realiach sprawy. W pozostałych wypadkach ustawodawca przyjmuje okres nie dłuższy niż 3 lata. Przez 3 lata w rozumieniu art. 138 ust. 4 należy rozumieć okres kolejnych 36 miesięcy, w przeciwieństwie do art. 138 ust. 5, gdzie mowa jest o latach kalendarzowych. Ustawa nie precyzuje, od jakiego momentu należy liczyć okres 12 miesięcy/3 lat, o którym mowa w art. 138 ust. 4. Artykuł 84 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585) odpowiada treściowo art. 138 ust. 4, z dookreśleniem, że chodzi o ostatnie 12 miesięcy/3 lata.

Prawidłowo zatem organ rentowy zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranej emerytury za okres 3 lat , tj. od 1 czerwca 2016 r. do 31 maja 2019 r.

Z tych też względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 477 § 1 KPC orzekł jak w punkcie 1 sentencji.

Z uwagi na złożony na rozprawie w dniu 15 lipca 2020 r. wniosek skarżącej o rozłożenie należności , które jest nowym żądaniem nie objętym zaskarżoną decyzją Sąd przekazał go do rozpoznania merytorycznego organowi rentowemu , choć na marginesie zauważył , iż zaskarżona decyzja już dokonała rozłożenia należności na 84 raty , ale wnioskodawczyni nie można zamykać drogi do rozłożenia na raty w sposób dla niej korzystniejszy .

Z tych też względów Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie 2 sentencji.